

Corona Günlerinde Ağrı Patnos'ta Zorunlu Hizmet Yükümlüsü Bir Hekim Olmak!

Dr Vedat Menderes ÖZÇİFTÇİ

HÜTF Tıp Etiği ve Tarihi Doktora Öğrencisi

vedatmenderes@hacettepe.edu.tr

Patnos. İsmi ilk duyduğunuzda bir küçük Yunan adası ya da cips markası sanılabilecek iken, Sakıncalı Piyade Uğur Mumcu'nun askerlik ocağı, benimse 2019 Nisan'ında bir yıllık devlet hizmet yükümlülüğüm dolayısıyla taşındığım Ağrı'nın büyük ilçelerinden biri. Yazı bol tozlu, kışı bol karlı. Çalışma yerim ise, ilçe merkezinden yaklaşık 7-8 km uzaktaki Devlet Hastanesi'nin Acil Servisi. Manzarası görkemli Süphan Dağı.

Devlet Hastanesi Acil Servisi'ne günde 500'e yakın hasta gelir. Maalesef çoğunun acil endikasyonu bile bulunmaz. Tedavisiz bile düzelebilecek rahatsızlıklardır genel hasta popülasyonu. Elden geldiğinde, hasta ve hasta yakınlarını bu konuda bilinçlendirme ve bir acil servise ne gibi durumlarda başvurulması gerektiğini anlatmak iş rutininizin bir parçası olur. Gece nöbetinin sabaha yakın zamanında ansızın çıkagelen bir hastanız, saç dökülmesi şikâyeti ile sizi şaşırtabilir. Gece aniden mi oldu sorunuza, 4 senedir süregeldiğini ve hiç dermatoloji uzmanına gitmediğini öğrendiniz de gülseniz mi ağlasanız mı bilemezsiniz. Ama her bir hastanın ortalama 4-5 hasta yakını ile acil servise müracaat ettiğini görüp kanıksadığımızda, tedavi alan farklı hastalar ve yakınlarının gözlem odalarındaki koyu sohbetlerine tanık oldukça, acil servisin aynı zamanda sosyal bir nosyonunun da olduğunun farkına varırsınız.

kategorize ederek değil tüm sağlık çalışanlarını dahil ederek söylüyorum. İnsana dokunuyoruz. İnsanlığa faydalı oluyoruz. Bundan daha üstün hiçbir meslek yok. Bu meslek bize hayatta aradıklarımızı, ulaşmaya çalıştıklarımızı belki verememiş olabilir ama bu durum bizim motivasyonumuzu düşürmemeli. İnsanlık aslında bize muhtaç. Biz de bu ihtiyaca hakkıyla karşılık vermek zorundayız, bu yolun hakkını vermek zorundayız. Gücümüz de yettikçe yaşadığımız olumsuzluklar karşısında motivasyonumuzu çok düşürmeden bunun yanında kendimize de çok zarar vermeden mesleğimizin hakkını verelim.

Bize vakit ayırdığınız için çok teşekkür ederiz.

Mucizevi tedavi ise serumdur; çoğu hastanın ve yakınının tek isteği budur. Çalışan hemşire ekibiniz ise reçete ile hastayı eve göndermeniz ya da en fazla intramusküler enjeksiyon ile tedavi vermenizi en yalın haliyle temenni eder. Yazacağınız tedavi ile ne İsa'ya yaranabilirsiniz ne de Musa'ya. Tıp hizmeti bilgisi ile donatılmış genç-dinamik bir hekimin bu bilgiyi uygulayabilecek bir ekibinin olmaması ve acil servis fiziki şartlarının yetersizliği hizmeti vermeyi zorlaştıran en temel sorunlardır. Hele ki hastaneleri uluslararası standartlarla donatılmış bir üniversitenin tıp fakültesi mezunu iseniz. Ama yine de, mide ilacı bittiği için acile başvuran hastanızı akut miyokart enfarktüs tanısı ile acil sevk ettiğiniz gibi durumlarda, kendinizi kahraman gibi hissedersiniz.

“Zorunlu Hizmet” hatıratlarını dinlediğiniz hocalarımızın, bağışıklama için eşek sırtında ulaşım gibi nostaljik sayılabilecek anılarından biriktirmezsiniz belki. Ülkenin başkentinden her gün süre gelen, yurt içi tarifeli uçuşlarından biri ile ulaşmak kolaydır Ağrı'ya. Küreselleşen dünya ve hayatın tüm kılcallarına işlemiş dijitalleşme, artık sizi orda uzak köydeki hekim yapmaz, ama şartlar ve koşullara baktığımızda aslında hala o büyük Dünya köyünün bir parçası olmadığımızı da hatırlatır size. Ta ki bir pandemi tüm dünyayı esir alana, bütün insanlığın ortak gündemi ve kaderi olana kadar.

2020 yılının ilk aylarında yeni mezun olmanın ürkekliği ortadan kalkmış ve yeni şartlara alışmanın verdiği güven ile günlük acil hizmet rutinlerini uygularken, Çin'den gelen salgın haberlerini takip etmek henüz entelektüel bir ilgiden daha fazlası değildi benim için. Ağrı ve Van uçuşları yoğun tipi sebebiyle duraklıyordu sadece. Bilim Kurulu'nun

oluşturulması ve uçuş seferlerindeki ilk kısıtlamalar, Türkiye'nin bu salgının dışında tutulamayacağını gösteriyordu fakat tehdidin bu kadar yakın olduğunu anlamak için önce İran'ın bu durumdan fazlasıyla etkilenmesi gerekiyordu. İran sınırı memleketimden ya da tıp eğitimi aldığım şehirden bile daha yakinken; salgını bilmenin, anlamının ve dirsek çürütmenin vakti zamanı gelmişti artık.

Salgın hastalıklar insanlığın ve dünyanın tarihini anlamının önemli bir yolu olabilir. Gelişmenin, aynı zamanda gelişmemenin bir hatırlatıcısı. Salgınlar kentleşmenin bir yan ürünü. İnsanlık, beş bin yıl önce belli bir yoğunlukta kentlerde toplanmaya başladığında, enfeksiyonlar da eş zamanlı olarak çok sayıda insana zarar verebilir hale geldiler ve ölümcül etkileri de çoğaldı.

İnsanın doğaya müdahalesi, doğal yaşamın, ekolojik dengenin ve ekosistemlerin bozulmasına yol açtı. Şimdiki zamanda olduğu gibi kentleşme süreci küreselleştikçe salgın tehlikesi de genelleşti. Dünya Sağlık Örgütü'nün 21. yüzyılın ilk pandemisini, Haziran 2009'da, yeni influenza A (H1N1) virüs alt tipinin ortaya çıkmasından sonra ilan etmesiyle, bu yüzyılda da insanlığın bu mücadele alanında çaba harcayacağını bizlere gösterdi.

Hastalık hakkında var olan bilgiler her gün değişirken, hastalığın hızlı bulaşma şekli, hasta ve ölüm sayılarının sürekli artması, var olan panik ve endişeyi bir tür korkuya dönüştürdü. Sağlık çalışanı olarak ağır bir iş yüküne ek olarak, hastalığa yakalanma, aile ve arkadaşlara yayma korkusuyla başa çıkmak gerekmektedir. Ayrıca, genel nüfus arasındaki genel kaygı atmosferi sağlık çalışanı ekibimizi ve zihinsel/emosyonel sağlıklarını etkiledi.

Pandeminin ilk dönemlerinde, hastalarının büyük çoğunluğu virüs kapma riskinden dolayı acil durumlar için bile hastaneye başvurmamayı tercih etmeye başladı. Bir sağlık sorunundan şikayetçi olanlar, hastaneye gitmek yerine evde beklemeyi ya da kendi geçici çözümlerini bulmayı tercih ediyorlardı. Hastanelerde koronavirüs bulaşının olması tehdidi, bu kişileri yaşadıkları diğer sağlık sorunundan daha çok korkutuyordu.

Korkunun kimi hastalarım için fobiye dönüştüğüne de şahit olduğum zamanlar oldu. Kendisinin ateş, öksürük, nefes darlığı gibi hiçbir semptomu olmamasına rağmen, gün aşırı nöbetlerimin her birisinde görüştüğüm hastamın medikal akıbeti, acilden psikiyatri konsültasyonuna oradan da alınan panik atak tanısı ile son buldu.

Pandemi, sağlık sistemlerinin sağlamlığı, ülkelerin acil durumlara hazırlık ve yanıt kapasitelerini mercek altına aldı. COVID-19'un hızla yayılması, sağlam sağlık sistemlerinin ayrılmaz parçası olarak güçlü bir sağlık işgücüne duyulan acil ihtiyacı ön plana çıkardı. Çok bilinmeyenli bir kriz durumu, pek çok konuda ayna tuttu bizlere. Olağan dönemlerde aksayan sistemlerin böylesi kaotik bir dönemde, sağlıklı bir şekilde işlemesi için alanda görev yapan tüm sağlık çalışanları, içinde bulunduğu zor şartlara aldırmandan, daha önce hiç olmadığı şekilde, bir ekip ruhu içerisinde çalışmaya başladı. Ortak amaç doğrultusunda ve zor şartlarda ortaya çıkan bu birliktelik, hem sağlık çalışanlarına bir ekip olma fırsatını sağladı, hem de yardımlaşma ve paylaşımımızı artırdı.

Hastalık bulaşan her sağlık çalışanı, pandemiye karşı mücadelede daha fazla boşluk anlamına gelmekteydi. Bu nedenle sağlık çalışanlarının

güvenliğinin ve sağlığının sağlanması yüksek öncelikli bir konuydu. Kişisel Koruyucu Ekipman donanım kullanımı ve eksiklerinin tüm dünyada bu kadar ön planda oluşu çaresizliğimizin de bir göstergesi oldu. "Primum non nocere" (önce zarar verme) ilkesinin, "sağlık çalışanı olduğumuz için öncelikle bizler zarar görmemeliyiz" anlamını da içerdiğini unutmamamız gerektiğini anladık.

Bu Pandemi, mikroorganizmalarla ve etkeni oldukları hastalıklarla karşı karşıya olduğumuz sağlık kuruluşlarının fiziksel koşullarının, teknik donanımlara ilişkin uygunsuzlukların, mikroorganizmalarla sürekli etkileşim halinde olduğumuzun tekrar farkına varılmasıyla, bu kuruluşların koşul ve donanımlarının hızla uygun hale getirilmesi için önemli bir uyarıcı olabilir.

Küresel bir pandemi haline gelen COVID-19 sadece tıbbi değil, sosyal, mesleki, politik, ekonomik, etik ve ahlaki sonuçlara sebebiyet vermiştir. Belki de bu yüzyıl bu pandemi doğrultusunda yepyeni bir dönüşümün içerisine girecektir.

Mesleğe yeni başlamış bir hekim olarak Patnos'ta olmak bana çok şey kazandırdı. Orada halk dediğimiz soyut kavramın ne demek olduğunu, toplumun tek tek bireylerden oluşmadığını, karşılıklı dayanışmanın toplumu oluşturduğunu canlı örneklerle anladım. Ben hizmet yükümlüğümü tamamladım, bakalım insanlık salgın yükümlülüğünü ne zaman tamamlayacak?